

BETOVERDE ZIEKE SPUWT PADDEN UIT TE GENT (1613)

Pastoor Zachmoorter van de Sint-Martinuskerk, “gheseit van Eckerghem binnen Ghendt” woonde in 1613 reeds meer dan zes jaar op de parochie bij zijn moeder. Met die vrouw was iets heel bijzonders aan de hand¹. Zijn moeder, Jonkvrouw Antonette Boele, weduwe van Mr. Jan Zachmoorter, is, zo verklaart de pastoor in het jaar 1613, sedert verscheidene jaren “bevangen... gheweest met groote cranckheden ende swaere, jae bijna onverdraeghelicke pijnen, rysende, so sij altoos gheseit ende ghesustineert (=volgehouden) heeft, van eenighe levende beesten die sij seide te ghevoelen in haer lichaem”. Ze was er rotsvast van overtuigd dat die in haar “gheghenereert” (=ontstaan) of haar “inghegheven” waren “deur eenige tooverie”.

De pastoor verklaart verder dat “diversche debvoiren (zijn) ghedaen, zo wel van gheestelicke persoonen als van weerlicke (= wereldlijke), experientie hebbende in de medecine, maer al nijet effectivelick”, d.i. zonder heilzaam effect. Zijn moeder bleef maar klagen en leed er nog het meest onder dat men begon te vertellen dat ze niet goed bij haar zinnen was en gewoon “fantaseerde” dat er beesten in haar lichaam zaten. Zo zeker was de vrouw echter dat ze zich dat helemaal niet inbeelde, dat ze haar zoon-priester opdracht gaf, “dat so verre zij quaeme te sterven, haer doot lichaem soude openghesneden worden, versekerende datmer sulcx in haer soude vinden, dat vele menschen den mondt soude stoppen”.

Toen duidelijk bleek dat noch geestelijke noch wereldlijke hulp zijn moeder kon genezen, hoorde de pastoor praten over een zekere Geline, de huisvrouw

van Jan de Gast, die toen in de “cyperaige” (= de gevangenis) van het Gravenkasteel was opgesloten. Geline zou -naar men vertelde- “eenighe extraordinieersche cueren ghedaen” hebben en, ten einde raad, besloot pastoor Zachmoorter dan maar op haar een beroep te doen. Geline schreef de moeder van de pastoor gedurende enkele weken medicamenten voor en zie, op een dag heeft de zieke “haer quijt ghemaect... diveersche extraordinaire vulicheden, als onder andere specie van haer bustels (= borstels), een ghedaente van een beeste, lanck ontrent eenen vingher” en vele andere dingen, “daerof”, zo getuigt zoon-pastoor, “de meestendeel van mij verbrandt is gheweest ende die, eensdeels in mijn teghenwoordicheit, eensdeels in (mijn) absentie uutghekomen zijn gheweest”.

Op het einde van januari 1613 gaf Geline aan de moeder van de pastoor een medicament, “deur welck zij verhoopte verlossinghe van eenighe beesten”. En toen haar zoon na een ziekenbezoek ‘s middags terug thuis kwam, toonde men hem inderdaad “vijf levende beesten hebbende specien (= het uitzicht) van padden, danof de drie waern cleijne ende de twee groot ende afgrijselick”, vooral één ervan. Sommige van deze beesten waren “ghestreept met eene witte strepe deurgaende den rugghe ende voorts ghespot”, d.i. gespikkeld. Men vertelde hem dat de beesten ook gezien waren door pater Petrus Serheindricx, een jezuïet die gekomen was om de biecht van de zieke moeder te horen.

Deze pater zou die beesten “uut den camerganck selve ghenomen hebben, ende naer sijn vertreck soude (de zieke) noch eene quijtgeworden hebben”. Al deze beesten hebben ook Andries, de onderpastoor, en “vele van onse vrienden daertoe gheropen” met hun eigen ogen gezien en ze werden in hun tegenwoordigheid ook alle verbrand. Vermeldenswaard is hierbij dat de beesten blijkbaar langs de aars samen met de stoelgang het lichaam verlieten.

Over het verder verloop van de ziekte weten we niets. Ook is het onbekend wat precies de aanleiding is geweest om het gerecht in te schakelen. In feite hebben we alleen de getuigenis van pastoor Zachmoorter, afgelegd voor het gerecht van de Gentse Oudburg.

Verder is er alleen nog dit. De echtgenoot van wonderdokter Geline, Jean de Gast, verklaart voor hetzelfde rechtcollege “dat hij nu voortaan hem zal gheneerene met haudt zaghen ende zijne huusvrouwe met meesterije, daerinne zou (= ze) zeer expert ende hervaeren is”. En ook dit gegeven is ver van duidelijk. Wat deed De Gast voor hij in de gevangenis werd opgesloten? Was die activiteit de reden voor zijn opsluiting? Was er tegen hem klacht neergelegd? Zo ja, door wie en waarom precies? Op deze en nog meer andere vragen zullen we het antwoord schuldig moeten blijven.

Niettegenstaande het fragmentair en daardoor onbevredigend en frustrerend karakter van deze zonderlinge geschiedenis, blijft het toch een heel bijzonder verhaal. Het is trouwens niet het enige van dit soort dat we kennen. Drie voor-

beelden laten we hierna volgen, het ene veel vroeger, het tweede uit de zestiende eeuw, en het andere veel later dan het Gentse bericht.

Op het einde van de dertiende eeuw braakte een meisje te Velzeke allerlei beesten of delen daarvan uit: de kop van een kat, twaalf kikkers waarvan twee levend, vier spinnen, drie wormen van elk een duim lang, de kop van een bunzing en een hoop witte beenderen. De echtheid van dit bizarre verhaal wordt door geloofwaardige ooggetuigen bevestigd².

Hierbij zegt de kroniekschrijver die dit bericht brengt ook dat de beesten langs de mond werden afgescheiden. Het heeft er alle schijn van dat we dit letterlijk moeten nemen, alhoewel uit het Gentse voorbeeld blijkt dat ook wel de "mond" of lichaamsopening onder aan de romp zou kunnen bedoeld zijn. Deze bedenkking kunnen we ook maken bij de hiernavolgende berichten.

De bekende Franse dokter Ambroise Paré (1517-1590) deelt in zijn werk *Des monstres et prodiges*³ een geval van diabolische illusie mee. Een heel mooi meisje, Magdeleine geheten, vertelde aan iedereen die het horen wilde dat de duivel haar op een nacht zwanger had gemaakt. Men deed haar in de gevangenis opsluiten om te zien wat er bij de bevalling zou gebeuren. Wanneer haar tijd gekomen was, kreeg ze inderdaad barensweeën. De oude vrouwen maakten zich gereed om te helpen het kind ter wereld te brengen. Plots zagen ze hoe uit het lichaam van het meisje allerlei dingen naar buiten kwamen: ijzeren nagels, kleine stukken hout en glas, beenderen, stenen, haren, propfen vlas en verscheidene andere vreemde dingen. De duivel had die, naar men meende, in haar lichaam gestopt om het mensdom te misleiden.

In een achttiende-eeuws marktlied van een onbekende zanger vernemen we iets over een zonderlinge gebeurtenis op de "Prochie van Winkel", d.i. Winkelkapel, zoals voor 1747 Sint-Eloois-Winkel genoemd werd. Dit lied vertelt het verhaal van een paddenspuwend⁴ meisje uit een rijke en machtige familie. Zonder aanwijsbare oorzaak begon het meisje plots in omvan en gewicht toe te nemen, net alsof ze zwanger was. Maar dat was niet het geval. Ze voelde in haar lichaam "felle beesten" bewegen en omhoog kruipen tot in haar keel. Niemand wist raad. Het meisje riep de bijstand in van de H. Maagd en dan gebeurde het mirakel. Opeens spuwt ze niet minder dan zeven padden uit. Een zilversmid maakt van één ervan een afgietsel dat als ex-voto samen met het portret van het meisje in de Winkelkapel werd opgehangen.

Nadien spuwt het meisje nog meer weerzinwekkende dieren uit... hagedissen en een "vreet serpent".

Het verhaal van de moeder van pastoor Zachmoorter van Ekkergerm-kerk blijkt dus niet geïsoleerd te staan of uniek te zijn. Het past in een eeuwenoude traditie van gelijkaardige voorvallen die, weliswaar met grote tijdsintervallen, van tijd tot tijd opduiken en alle even mysterieus en zonderling blijven.

W. L. BRAEKMAN

NOTEN

1) RA Gent, *Oudburg*, nr. 2408.

2) W.L. Braekman, "Meisje spuwt allerlei beesten uit te Velzeke (1294) *Volkskunde* 102 (2001), 325-326.

3) Een hedendaagse herdruk met studie door Jean Céard (*Travaux d'humanisme et Renaissance* nr. 115; Genève, 1971).

4) W.L. Braekman, *Hier heb ik weer wat nieuws in d'hand. Rolzangers en volkse poëzie van weleer* (Gent, 1990), p. 317-327.
